VILJANDI VALLA ARENGUKAVA AASTATEKS 2022–2030

Oktoober 2026

Sisukord

Sissejuhatus *2*

1 Strateegia *5*

1.1 Väärtused **5**

1.2 Visioon 2030 ..... **6**

1.3 Strateegilised suunad **6**

1.3.1 Hea ja arenev elukeskkond 6

1.3.2 Kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused 7

1.3.3 Aktiivne ettevõtluskeskkond 8

1.3.4 Tõhus juhtimine 9

1.4 Strateegiliste dokumentide seosed **9**

1.5 Strateegia elluviimine **10**

Lisad *13*

Lisa 1. Tegevuskava **13**

Lisa 2. Olukorra analüüs **13**

Sissejuhatus

Viljandi vald asub ringina ümber Viljandi linna Viljandi maakonnas (Joonis 1). Vald on loodud 2017. a haldusterritoriaalse reformi tulemusena, kui ühinesid endine Viljandi (moodustunud 2013. a Paistu, Pärsti, Saarepeedi ja Viiratsi valdadest), Kolga-Jaani ja Tarvastu vald. Viljandi valla naabriteks on Põhja-Sakala vald, Mulgi vald, Tõrva vald, Elva vald, Põltsamaa vald ja Tartu vald ning Viljandi linn.

Viljandi vallas elab rahvastikuregistri andmetel 1.01.2026 seisuga **13 286 inimest.** Valda iseloomustab suur territoorium (ca 1 372 km²) ja hõre asustustihedus (u 10 inimest km²).

Kohaliku omavalitsuse arengukava määratleb elukorralduse alused planeeritud ajavahemikuks. Arengukava on strateegilise juhtimise instrument, mis loob laiapõhjalise raamistiku Viljandi valla tuleviku kujundamiseks. Selles on majanduslikku, sotsiaalset, kultuurilist ja looduslikku keskkonda arvestades kokku lepitud valla tulevikuvisioonis, eesmärkides ning nende saavutamise viisides.

Kohaliku omavalitsuse arendamist juhitakse peamiselt nelja dokumendi abil. Nendeks on arengukava (määratleb peamised üldised eesmärgid), üldplaneering (arengusoovide ruumiline planeering), eelarvestrateegia (finantsplaan neljaks eelseisvaks aastaks) ja iga-aastane eelarve (konkreetsed tegevused ning investeeringud). Arengukava ja üldplaneering on olemuslikult üldised ja ambitsioonikad, mis võivad sisaldada rohkem soove kui konkreetsed finantsjuhtimise tööriistad eelarvestrateegia ning eelarve.

Viljandi Vallavolikogu algatas 28. veebruaril 2022. aastal otsusega nr 39 arengukava koostamise aastateks 2022–2030. Arengukava koostamise initsieeris ühest küljest seadusest tulenev arengukava uuendamise kohustus, teisest soov vaadata üle senised plaanid ja viia need vastavusse omavalitsuse praeguste võimalustega. Arengukava koos lisadega vaadatakse üle igal aastal ning vajadusel täpsustatakse vähemalt nelja eelseisva aasta eesmärke ja tegevusi.

Arengukava koostamise käigus viidi läbi avalik ideekorje, mille raames oli kõikidel soovijatel võimalik esitada ettepanekuid, millises suunas tuleks Viljandi valda edaspidi arendada. Samuti toimus visioonikonverents, mis pani aluse soovitud tulevikuseisundi kirjeldusele. Temaatiliste arutelude raames täpsustati juba konkreetseid arendusideid. Arengukava koostamise protsessi koordineeris ametnike töögrupp, kelle ülesandeks oli vahekokkuvõtete tegemine ja -otsuste langetamine. Arengukava koostamise ajakava ja seonduvad materjalid on kättesaadavad valla kodulehel.

Arengukava põhidokument sisaldab valla strateegiat – väärtused, visioon, eesmärgid ja elluviimise kirjeldus. Samuti on dokumendis välja toodud seosed kõrgema tasandi strateegiliste dokumentidega. Arengukaval on järgmised lisad:

- Lisa 1. Tegevuskava
- Lisa 2. Olukorra analüüs

Viljandi valla arengukava 2022–2030 on strateegiline raamdokument. Vastavalt vajadusele ja seaduses ettenähtud korrale võib omavalitsus koostada täiendavaid spetsiifilisemaid

valdkondlikke arengukavasid, mis saavad lähtuda vaid käesolevas dokumendis kirjeldatud strateegiast, väärtustest ja eesmärkidest.

Joonis 1. Viljandi vald

VILJANDI VALLA ARENGUKAVA 2022–2030

Viljandi vald – kestva heaoluga kodu

STRATEEGILISED SUUNAD

HEA JA ARENEV ELUKESKKOND

P1 Tänapäevaste kommunikatsioonide ja kommunaalmajanduse programm

P2 Looduse ja keskkonna programm

P3 Avaliku ruumi programm

KVALITEETSED JA KÄTTESAADAVAD AVALIKUD TEENUSED

Kvaliteetse ja mitmekülgse hariduse programm **P4**

Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna arendamise programm **P5**

Kultuuri, spordi ja vaba aja veetmise võimaluste arendamise programm **P6**

AKTIIVNE ETTEVÕTLUSKESKKOND

P7 Ettevõtluse arendamise programm

TÕHUS JUHTIMINE

Vallavalitsuse ja valla keskuse arendamise programm **P8**

Mainekujunduse programm **P9**

VÄÄRTUSED

Puhas loodus **A**reng ja kestmine **U**uemeelsus **K**oostöö ja sidusus

Strateegilne suund
└ Programm (P1,P2,...)
└ Meede (M1,M2,...)

© Mait Luidalepp

1 Strateegia

Viljandi valla strateegia lähtub pikaajalisest arengustrateegiast Eesti 2035 ja maakondlikust arengustrateegiast. Arendustegevuste aluseks on võetud maakonna arengustrateegias määratletutele sarnased väärtused ja strateegilised suunad, arvestades kohalikku olukorda. Lisaks eelnevale on lähtutud ka seni kehtivast valla arengukavast. Uuendatud on valla visiooni ja strateegiliste suundade sõnastust ning muudetud arengukava struktuuri.

Strateegia koosneb väärtustest (läbivad põhimõtted, millest arengukava elluviijad igapäevastes tegevustes juhinduvad), visioonist (üldistav kirjeldus tulevikust) ja strateegilistest suundadest, mis omakorda jagunevad tegevusprogrammideks, meetmeteks ja tegevusteks (Tabel 1).

Tabel 1. Viljandi valla strateegia hierarhiat selgitav kirjeldus

Tasand	Selgitus
1. Strateegiline suund (4)	Laiapõhjaline suund, milles muutust taotletakse (mõõdetakse mõju). Sisuliselt on tegemist seni kehtinud arengukavas välja toodud valdkondadega *(inimkapitali arendamine, ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine, maine tõstmine, elukeskkonna, tehnilise ja sotsiaalse taristu arendamine)*
1.1. Tegevusprogramm (2–6)	Meetmete kogum konkreetses valdkonnas muutuse esilekutsumiseks
1.1.1. Meede (2–4)	Seotud tegevuste kogum konkreetse sihi saavutamiseks
1.1.1.1. Tegevus	Konkreetsed tegevused tegevuskavas (mõõdetakse väljundit)

1.1 Väärtused

Viljandi valla väärtuste aluseks on Eesti Vabariigi põhiseadus: „Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel ja välja kuulutatud 1918. aasta 24. veebruaril, mis on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele, mis on kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus, mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade".

Viljandi vald lähtub ennekõike inimesest ja tema heaolust. Arendustegevused on suunatud sellele, et vallaelanik oleks õnnelik, terve ja haritud, tehes eneseteostust võimaldavat tööd.

Väärtused on:

- **P**uhas loodus
- **A**reng ja kestmine
- **U**uemeelsus
- **K**oostöö ja sidusus

Oodatud on muutused, mis kindlustavad eesti keele ja kultuuri ning hea elu kestmise Viljandi vallas.

1.2 Visioon 2030

Viljandi vald – kestva heaoluga kodu

Viljandi vallas on inimestel hea elada. Kestva heaolu kindlustavad neile elanikusõbralik, nüüdisaegne ja turvaline keskkond, puhas loodus ning avatud kogukonnad. Heatasemelised teenused katavad inimese terve elukaare. Elanikud on tervislike eluviisidega, terved, enesega toimetulevad ja traditsioone väärtustavad.

Viljandi vald on uuemeelne ja julge tulevikulooja, kus paistavad silma targad ning inimesekesksed lahendused.

1.3 Strateegilised suunad

Viljandi valla arenguks on kavandatud 4 strateegilist suunda:

1. Hea ja arenev elukeskkond
2. Kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused
3. Aktiivne ettevõtluskeskkond
4. Tõhus juhtimine

1.3.1 Hea ja arenev elukeskkond

Eesmärk:

- Viljandi vallas on elanikusõbralik, tänapäevane ja turvaline elukeskkond, mille osaks on head liikumisvõimalused ning nüüdisaegsed kommunikatsioonid.

Mõõdikud:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2030	Allikas
Elanike arv	13 602 (2022)	Vähemalt 13 000[1]	Rahvastikuregister
Elanike rahulolu elukeskkonnaga	3,74 (2020)	Vähemalt 4,0	minuomavalitsus.fin.ee
Omavalitsuse teenustasemed:			minuomavalitsus.fin.ee
Valdkonnas elamu- ja kommunaalmajandus	*Esineb madala tasemega alavaldkondi (planeerimine, ehitus ja energeetika)*	*Kõikides alavaldkondades vähemalt edasijõudnu tase*	
Valdkonnas liikuvus	*Esineb madala tasemega alavaldkondi (kättesaadavus, tulemuslikkus)*	*Kõikides alavaldkondades vähemalt edasijõudnu tase*	

[1] Aluseks on rahvastikuprognoosi kolm stsenaariumit, mis koostati projekti „Viljandi Vallavalitsuse ja hallatavate asutuste optimaalse piirkondliku struktuuri väljatöötamine ja avalike teenuste disaini analüüsi koostamine" (2021) raames.

Programmid ja meetmed:

- P1. Tänapäevaste kommunikatsioonide ja kommunaalmajanduse programm
  - M1. Teede arendamise meede
  - M2. Internetiühenduse arendamise meede
  - M3. Ühistranspordi arendamise meede
  - M4. Kommunaalmajanduse arendamise meede
- P2. Looduse ja keskkonna programm
  - M1. Jäätmekäitluse parendamise meede
  - M2. Kliimaneutraalse omavalitsuse meede
  - M3. Keskkonnateadlikkuse meede
- P3. Avaliku ruumi programm
  - M1. Kogukondade arendamise meede
  - M2. Elamupiirkondade arendamise meede
  - M3. Avaliku ruumi arendamise, turvalisuse ja korra tagamise meede

1.3.2 Kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused

Eesmärk:

- Viljandi vallas on heatasemelised ja kättesaadavad avalikud teenused, mis katavad inimese vajadused kogu elukaare vältel.

Mõõdikud:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2030	Allikas
Elanike rahulolu:			minuomavalitsus.fin.ee
Kultuurse vaba aja veetmise võimalustega	*3,34 (2020)*	*Vähemalt 4,0*	
Liikumis- ja sportimisvõimalustega	*3,45 (2020)*	*Vähemalt 4,0*	
Avalike teenustega	*Ei ole mõõdetud*	*Vähemalt 75% vastanutest on teenustega rahul*	*Valla rahulolu-uuring (vt ptk 2.5)*
Omavalitsuse teenustasemed:			minuomavalitsus.fin.ee
Valdkonnas haridus	*Eeskujulik tase on saavutatud noorsootöö alavaldkonnas (2020)*	*Kõikides alavaldkondades eeskujulik tase*	
Valdkonnas sotsiaalne kaitse	*Esineb madala tasemega alavaldkondi (täiskasvanute sotsiaalhoolekanne) (2020)*	*Kõikides alavaldkondades vähemalt edasijõudnu tase*	
Valdkonnas tervis ja turvalisus	*Esineb madala tasemega alavaldkondi (rahvatervis ja turvalisus) (2020)*	*Kõikides alavaldkondades vähemalt edasijõudnu tase*	

Programmid ja meetmed:

- P4. Kvaliteetse ja mitmekülgse hariduse programm
  - M1. Õpikeskkonna tänapäevastamise ja parendamise meede
  - M2. Haridusvõrgu korrastamise meede
  - M3. Haridusvaldkonna juhtimise meede
  - M4. Haridustöötajate väärtustamise meede
  - M5. Mitmekülgse hariduse meede
  - M6. Hariduse tugiteenuste meede
  - M7. Huvi- ja täiskasvanuhariduse meede
  - M8. Noorte võimestamise meede
- P5. Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna arendamise programm
  - M1. Heaolu saavutamise meede
  - M2. Sotsiaalteenuste arendamise meede
- P6. Kultuuri, spordi ja vaba aja veetmise võimaluste arendamise programm
  - M1. Raamatukogude meede
  - M2. Rahvamajade meede
  - M3. Kultuuri edendamise meede
  - M4. Spordi ja vaba aja tegevuse arendamise meede

1.3.3 Aktiivne ettevõtluskeskkond

Eesmärk:

- Viljandi vallas on aktiivne ettevõtluskeskkond, mis kindlustab elanikele väärtuslikud töökohad.

Mõõdikud:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2030	Allikas
Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu	1277 (2021) 86,6% Eesti keskmisest (1475)	95% Eesti keskmisest	Eesti Statistikaamet (ST004)
Töötajate arv valda registreeritud äriühingutes, sh FIE-d	2929 (2022. a esimene kvartal)	Kasv vähemalt 5%	Eesti Maksu- ja Tolliamet (tasutud maksud, käive ja töötajate arv)
Valda registreeritud käibe ja töötajatega ettevõtete arv	1062	Kasv vähemalt 5%	Eesti Maksu- ja Tolliamet (tasutud maksud, käive ja töötajate arv)
Brutotulu saajad (s.o kõik valla elanikud, kes saavad tulu)	5165 (2021)	Stabiilne	Eesti Statistikaamet (ST005)

Programmid ja meetmed:

- P7. Ettevõtluse arendamise programm
  - M1. Mäeltküla tööstuspargi arendamise meede
  - M2. Ettevõtete toetamise meede
  - M3. Turismi toetamise meede

1.3.4 Tõhus juhtimine

Eesmärk:

- Viljandi valda juhitakse avatult, uuendusi soosides ja olulisi osapooli kaasates.

Mõõdikud:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2030	Allikas
Elanike rahulolu juhtimisega	○ 3,19 (2020) ○ Ei ole mõõdetud	○ 4,00 ○ Vähemalt 75% vastanutest on juhtimisega rahul	○ minuomavalitsus.fin.ee ○ Valla rahulolu-uuring (vt ptk 2.5)
Omavalitsuse teenustasemed:			minuomavalitsus.fin.ee
Valdkonnas valitsemine	*Eeskujulik tase on saavutatud süsteemsuse ja finantsilise jätkusuutlikkuse alavaldkonnas (2020)*	*Kõikides alavaldkondades eeskujulik tase*	

Programmid ja meetmed:

- P8. Vallavalitsuse ja valla keskuse arendamise programm
  - M1. Valitsemise arendamise meede
  - M2. Viiratsist valla keskuse arendamise meede
- P9. Mainekujunduse programm
  - M1. Valla tuntuse tõstmise meede

1.4 Strateegiliste dokumentide seosed

Kohaliku omavalitsuse arengukava on strateegiliseks raamistikuks valla tasandi valdkondlikele arengudokumentidele, nagu näiteks ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava, aga ka kogukonna heaolu arengukava.

Seejuures tuleb omavalitsuse arengukavas lähtuda kõrgema tasandi strateegiates kokku lepitud sihtidest (Joonis 2). Hierarhiliselt on kõige kõrgemal üleriigiline strateegia Eesti 2035 ja üleriigiline planeering 2030+, Viljandi maakonna arengustrateegia 2035+, millest peavad juhinduma valdkondlikud arendusdokumendid.

Üleriigilises strateegias on määratletud viis strateegilist sihti, millest on lähtutud Viljandi valla strateegia koostamisel:

- Inimene – Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed → kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused
- Ühiskond – Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud → kättesaadavad ja kvaliteetsed avalikud teenused

- Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik → aktiivne ettevõtluskeskkond
- Elukeskkond – Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond → hea ja arenev elukeskkond
- Riigivalitsemine – Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik → tõhus juhtimine

Valla arengukava on samuti kooskõlas maakonna arengustrateegiaga, milles on määratletud neli prioriteetset arengusuunda:

- Inimkapitali arendamine
- Ettevõtluskeskkonna ja majanduse edendamine
- Maine tõstmine
- Elukeskkonna ning tehnilise ja sotsiaalse taristu arendamine

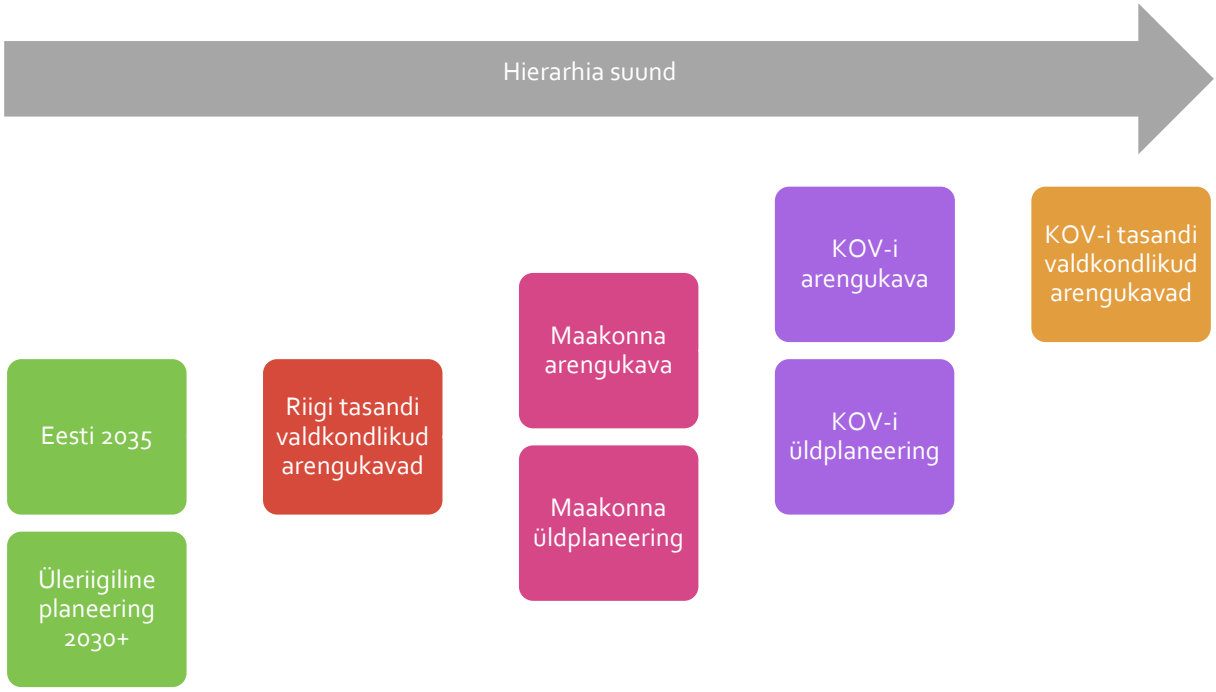

Joonis 2. Strateegiliste dokumentide seosed

1.5 Strateegia elluviimine

Viljandi valla strateegia elluviimiseks on koostatud eraldi tegevuskava (lisa 1), milles on meetmete kaupa määratletud konkreetsed tegevused ja investeeringud. Tegevuskava on omakorda aluseks valla teenistujate iga-aastaste tööplaanide koostamisele.

Tegevuskava koostamisel võeti arvesse:

- Ideekorje raames esitatud ettepanekuid
- Valla allasutuste sisendit eelarvestrateegiasse
- Visioonikonverentsil saadud ideid
- Temaatiliste arutelude käigus täpsustatud mõtteid

Tegevuskavas need üldistati ja ühendati, samaliigilised objektid kajastati ühe rea all. Tegevuskava kajastab üksnes arendustegevusi ja suuremaid investeeringuid, mitte omavalitsuse igapäevaseks toimimiseks vajaminevaid protsesse. Viimased on samuti olulised, kuid olemuslikult pole nende näol tegemist arendustegevustega. Samuti ei sisalda tegevuskava asutuste jooksvat parendustegevust, nagu näiteks sanitaarremont, mille koht on organisatsiooni jooksva aasta eelarve planeerimises.

Valla visioon ja strateegilised suunad vaadatakse üle kord valimistsükli vältel, võttes aluseks peatükis 2.3 sätestatud mõõdikud. Ülevaatuse käigus analüüsitakse, kuivõrd on soovitud seisundi suunas liigutud. Muuhulgas hinnatakse ka visiooni ja suundade aja- ning asjakohasust. Vajadusel algatatakse strateegia uuendamine.

Tegevuskava vaadatakse üle igal aastal, kasutades selleks kolmest skaalat:

- Tegevus on ellu viidud
- Tegevus on ellu viimisel
- Tegevus on ellu viimata (sel juhul, kui tähtaeg on saabunud, lisatakse aruandele täiendav selgitus põhjuste kohta).

Tegevuskava täitmise kohta koostatakse igal aastal kokkuvõte, mis lisatakse majandusaasta aruande koosseisu.

Hetkeolukorra analüüsi vaadatakse ja ajakohastatakse reeglina iga nelja aasta järel või olemasoleva arengukava olulise uuendamisega. Vajaduse korral täiendatakse analüüsi ka perioodi kestel, kui ilmnevad olulised muutused väliskeskkonnas või kohaliku omavalitsuse tegevuses. Statistiliste näitajate dünaamika jälgimiseks kasutatakse Statistikaameti juhtimislauda, mis võimaldab igal aastal võrrelda peamisi arengunäitajaid ning hinnata seatud eesmärkide saavutamise suunda ja ulatust.

Lisaks riiklikule statistikale viiakse perioodiliselt läbi rahulolu-uuringuid vallaelanike seas, kuna sellele, kas teenused on piisavalt kvaliteetsed ning kättesaadavad, saavad lõpphinnangu anda üksnes elanikud. Uuringuid viiakse läbi 3-aastaste tsüklite kaupa piirkondade põhiselt teenuste lõikes. Hinnangut küsitakse vähemalt järgmiste teemade kohta:

- Haridus (rahulolu kättesaadavuse ja kvaliteediga), sh:
    - Alusharidus
    - Põhiharidus
    - Gümnaasimiharidus
    - Huviharidus
- Planeerimine (rahulolu ruumilise arenguga)
- Vaba aeg (rahulolu kättesaadavuse ja kvaliteediga), sh:
    - Kultuur
    - Sport
- Sotsiaalvaldkond (rahulolu teenuste kättesaadavuse ja kvaliteediga)
- Taristu ja transport (rahulolu teede olukorra ja ühistranspordiga)
- Keskkond (rahulolu jäätmemajanduse ja üldise keskkonnaga)
- Ettevõtlus (rahulolu ettevõtluskeskkonnaga)
- Kodanikuliikumine (rahulolu kogukondade aktiivsuse, sh osalemisega valla otsustusprotsessides, rahulolu kodanikualgatuse vallapoolse toetusega)
- Juhtimine (rahulolu valla juhtimisega)

Soovitud sihttasemeks on rahulolu vähemalt 75% vastanute hulgas.

Lisad

Lisa 1. Tegevuskava

Tegevuskava on vormistatud eraldiseisva dokumendina.

Lisa 2. Olukorra analüüs

Olukorra analüüs on vormistatud eraldiseisva dokumendina.